

**YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ'NİN TÜRK TİCARET KANUNU M. 105/2'DE YER ALAN DÜZENLEMENİN
MÜNHASIR YETKİ NİTELİĞİNDE OLDUĞUNA İLİŞKİN**

22.06.2020 T., 2019/3799 E. 2020/3051 K. SAYILI KARARININ İNCELENMESİ

1. Kararın Özeti

Yargıtay kararına konu olayda, taraflar arasında davalı şirketin Türkiye'deki acentesi aracılığıyla bir taşıma sözleşmesi yapılmıştır. Konşimento da davalı şirketin acentesi tarafından düzenlenmiştir. Taşıma sırasında hasar meydana gelmiş, davacı hasar nedeniyle sigortalısının zararlarını tazmin etmiş ve sigortalısının haklarına halef olmuştur. Davacı, ödediği hasar bedelinin tahsili amacıyla icra takibi başlatmış, davalının icra takibine itirazı nedeniyle itirazın iptali davası açmıştır. Yerel mahkeme, davalının yabancı menşeli şirket olması, taşıma yapılan geminin yabancı bayraklı olması ve boşaltma limanının da yurt dışında olması nedeniyle uyuşmazlıkta yabancılık unsuru bulunduğu, dava konusunun Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine ilişkin olmadığına, konşimentodaki yetki klozu uyarınca Londra mahkemelerinin yetkili olduğuna ve dava dilekçesinin usulden reddine karar vermiştir. Davacı, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge adliye mahkemesi, yerel mahkemenin hüküm ve gerekçesinde aykırılık olmaması ve kamu düzenine de aykırılık görülmemesi nedeniyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Davacı, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 22.06.2020 T., 2019/3799 E. 2020/3051 K. sayılı kararında, dava konusu taşımada yabancılık unsuru olduğundan MÖHUK hükümlerinin uygulanacağını, taraflar arasındaki konşimentoda düzenlenen yetki şartının MÖHUK ve TTK uyarınca değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yargıtay yabancılık unsuru olan uyuşmazlıklarda yetki sözleşmesi yapılabileceğini, ancak Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığını, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren konularda, yabancı mahkeme tarafından karar verilmesinin tenfiz engeli olduğunu ifade ederek yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir.

2. Kararın Değerlendirilmesi

Yargıtay kararının hukuka uygunluğu değerlendirilmeden önce münhasır yetkinin, yetki anlaşmasının ve öğretideki tartışmaların açıklanması gerekmektedir.

MÖHUK m. 54 (b) uyarınca yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfiz edilebilmesi için esasa ilişkin koşullardan birisi, tenfize konu uyuşmazlığın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine

girmemesidir. Türk mahkemesinin münhasır yetkisine giren konularda verilen yabancı mahkeme kararlarının tenfizi mümkün değildir. Münhasır yetki kuralları, bir devletin kendi ülke sınırlarında sahip olduğu mutlak gücü ve yetkiyi ve bu kapsamda devletin egemenlik haklarının kullanılmasını ifade eden kurallardır. Diğer bir ifadeyle, bir uyuşmazlık ile ilgili yalnızca bir devlet mahkemesinin karar verme yetkisi var ise milletlerarası usul hukukunda o devlet mahkemelerinin münhasır yetkisi söz konusudur. Ancak Türk hukukunda kamu düzenine ilişkin olan her kural, münhasır yetki kuralı değildir. HMK kapsamında kesin yetki niteliğindeki bir kural, milletlerarası yetki bakımından münhasır nitelikte olmayabilir. MÖHUK, hangi yetki kurallarının münhasır nitelikte olduğunu açıkça düzenlenmemiştir. Öğretide Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren davalar açısından görüş birliği yoktur. Bazı davalar bakımından ise Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olup olmadığına ilişkin öğretiyile Yargıtay kararları arasında görüş farklılıkları vardır. İç hukuktaki kamu düzenine dayanan kesin yetki kurallarından hangisinin MÖHUK m. 54(b) kapsamında münhasır yetki niteliğinde olduğu, kuralın ifadesine, getiriliş amacına ya da mevcudiyet nedenine göre yorum yapılarak tespit edilmektedir. Bir yetki kuralının ifadesine ve getiriliş amacına bakıldığında, bu kural ile dava konusunun mutlak bir biçimde ve yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesi amaçlandıysa, bu kapsamda daima bir Türk mahkemesinin yetkili olması sağlandıysa münhasır yetkiden söz edilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de bulunan taşınmazların aynına ilişkin davalardaki yetki kuralı (HMK m. 12) münhasır yetkiye örnek gösterilebilir¹. Ancak kanunda münhasır yetkinin söz konusu olduğu hallerin açıkça belirlenmemesi yargı kararlarında hatalara ve farklılıklara neden olmaktadır. Öğretide ve yargı kararlarında münhasır yetkiye ilişkin en çok tartışılan düzenlemeler MÖHUK m. 44, 45, 46 ve 47’deki düzenlemelerdir².

¹ Şanlı, Cemal/Esen, Emre/Ataman-Figanmeşe, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul, 2021, s. 659-661; Eksi, Nuray, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 2. Baskı, İstanbul, 2020, s. 190-191; Çörtoğlu Koca, Sema, Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), Ankara, 2016, s. 269; Güven, Pelin, Tanıma-Tenfiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara, 2013, s. 92; Yargıtay 18. H.D. 07.04.2014 T., 2013/19774 E. 2014/6261 K. sayılı kararı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

² Bizim de katıldığımız görüşe göre MÖHUK m. 44, 45 ve 46’daki yetki kuralları münhasır nitelikte değildir. MÖHUK m. 47 incelendiğinde birinci fıkradaki “münhasır yetki” kavramıyla ikinci fıkradaki “yetkinin sözleşmeyle bertaraf edilememesi” kavramının aynı anlamda kullanılmadığı görülmektedir². MÖHUK m. 44, 45 ve 46’ncı maddelerindeki güçlü tarafın zayıf tarafa açtığı davalardaki mahkemelerin yetkisiyle ilgili düzenlemeler, kesin yetkidir. Ancak sözleşmenin zayıf tarafının güçlü tarafa açtığı davalardaki yetki hükümleri, kesin yetki niteliğinde değildir. Kanun koyucunun düzenlemeyi getirme amacı ve MÖHUK m. 44, 45 ve 46’daki düzenlemeler dikkate alındığında zayıf tarafı koruyan sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde münhasıran Türk

Yetki anlaşması, MÖHUK m. 47’de düzenlenmiştir. Buna göre; “Yer itibariyle yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hâllerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Anlaşma, yazılı delille ispat edilmesi hâlinde geçerli olur. Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması hâlinde yetkili Türk mahkemesinde görülür. 44, 45 ve 46 ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemez”. Madde metninde de belirtildiği üzere yetki anlaşması yapma şartları; taraflar arasında bir borç ilişkisinin bulunması, borç ilişkisinin yabancılık unsuru taşıması, yetkili kılınan mahkemenin belirli olması, yetki anlaşmasının yazılı delil ile ispat edilmesi ve Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır yetki esasına göre düzenlenmemiş olmasıdır. Türk mahkemelerinin iç hukuktaki yetkisinin ve buna bağlı olarak milletlerarası yetkisinin münhasır yetkiye göre belirlendiği hallerde yetki anlaşmasıyla başka bir ülke yetkili kılınmamaktadır³.

Somut olayda taşıma yapan geminin yabancı bayraklı olduğu, davalı ...Line AS’ın yabancı bir şirket ve boşaltma limanının da Katar olduğu dikkate alındığında uyuşmazlıkta yabancılık unsuru olduğu açıktır. Olayda yetki sözleşmesinin şartlarından; borç ilişkisi olması, bu borç ilişkisinin yabancılık unsuru taşıması, yetki sözleşmesinin yazılı olması şartları sağlanmıştır. Yabancılık unsuru bulunduğundan MÖHUK hükümleri uygulanacaktır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 22.06.2020 T., 2019/3799 E. 2020/3051 K. sayılı kararında Türk Ticaret Kanununun 105/2. maddesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda Yargıtay, yetki anlaşmasının, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisini ortadan kaldırır nitelikte olması nedeniyle geçersiz olduğuna karar vermiştir. Yargıtay’ın söz konusu gerekçesi değerlendirilmeden önce TTK m. 105/2’deki düzenlemenin münhasır yetki niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

TTK m. 105/2 uyarınca; “Bu sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı acente, müvekkili adına dava açabileceği gibi, kendisine karşı da aynı sıfatla dava açılabilir. Yabancı tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki sözleşmelerde yer alan, bu hükme aykırı şartlar geçersizdir”. Kanundaki bu düzenlemeyle yabancı şirketlerin Türkiye’deki temsilcilerine, şirketi temsilen dava açılabilmesi düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle TTK m. 105/2’de münhasır yetki düzenlenmemiştir. Nitekim

mahkemeleri yetkili kılınmamıştır. Bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda yabancı bir mahkeme de yetkili olabilmektedir. Bu görüşü savunanlar için bkz. **Çörtoğlu Koca**, s. 278-279; **Ekşi**, s. 232, 290.

³ **Çörtoğlu Koca**, s. 266.

münhasır yetkinin söz konusu olabilmesi için o yetki kuralının ifadesine ve getiriliş amacına bakıldığında, dava konusunun mutlak bir biçimde ve yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesinin amaçlandığı ve bu kapsamda daima bir Türk mahkemesinin yetkili olması sağlandığı anlaşılmalıdır. TTK m. 105/2 incelendiğinde dava konusunun mutlak bir biçimde ve yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesinin amaçlandığını ve bu bağlamda daima bir Türk mahkemesinin yetkili olmasının sağlandığını söylemek mümkün değildir. Bu kapsamda TTK m. 105/2 ve somut uyuşmazlıktaki dava konusu, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine ilişkin değildir. Yargıtay kararına konu olayda dava konusu, deniz taşımasından (akdi bir ilişkiden) kaynaklanmaktadır. Bu nedenle konşimentonun 26'ncı maddesindeki konşimento tahtında yapılan taşımalarından kaynaklanacak uyuşmazlıklara İngiliz kanunlarının uygulanacağına ve Londra'da bulunan İngiliz Yüksek Adalet Mahkemesi'nin yetkili olacağına ilişkin yetki anlaşması geçerlidir. Bu yetki anlaşması taraflar için bağlayıcıdır. Dolayısıyla Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 22.06.2020 T., 2019/3799 E. 2020/3051 K. sayılı kararına katılmak mümkün değildir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin TTK m. 105/2'ye ilişkin önceki tarihli kararlarında da maddenin münhasır yetkiye ilişkin olmadığı, bu nedenle taraflar arasındaki yetki anlaşmasının geçerli olduğu ifade edilmektedir⁴. Benzer biçimde yeni tarihli diğer kararların karşı oy yazılarında da TTK m. 105/2 hükmünün Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine ilişkin olmadığı ifade edilmektedir⁵. Yargıtay, söz konusu kararında kanun koyucunun maddeyi getirme amacını ve münhasır yetki kavramını yanlış ve oldukça geniş yorumlamıştır. Kanun maddesinde münhasır yetkinin koşulları bulunmamaktadır. Bu nedenle Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin konşimentodaki yetki klozunun geçerli olduğuna, dava konusunun Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmediğine ve bu nedenle kararın onanmasına karar vermesi gerekir iken; TTK m. 105/2'deki düzenlemenin Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine ilişkin olduğu gerekçesiyle vermiş olduğu 22.06.2020 T., 2019/3799 E. 2020/3051 K. sayılı kararı bozma hatalı ve hukuka aykırıdır.

⁴ Yargıtay 11. H.D. 02.12.2014 T., 2014/12282 E. 2014/18776 K.; Yargıtay 11. H.D. 11.02.2019 T., 2018/3029 E. 2019/1043 K. sayılı kararı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

⁵ Bu yöndeki görüş için bkz. Yargıtay 11. H.D. 05.02.2020 T., 2019/293 E. 2020/953 K., karşı oy yazısı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

BİBLİYOGRAFYA

EKŞİ, Nuray : Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 2. Baskı, İstanbul, 2020.

GÜVEN, Pelin : Tanıma-Tenfiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara, 2013.

ŞANLI, Cemal/

ESEN, Emre/

ATAMAN-FİGANMEŞE,

İnci : Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul, 2021.

ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema: Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), Ankara, 2016.

Mahkeme Kararları

Yargıtay 18. H.D. 07.04.2014 T., 2013/19774 E. 2014/6261 K. sayılı kararı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

Yargıtay 11. H.D. 02.12.2014 T., 2014/12282 E. 2014/18776 K. sayılı kararı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

Yargıtay 11. H.D. 11.02.2019 T., 2018/3029 E. 2019/1043 K. sayılı kararı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

Yargıtay 11. H.D. 05.02.2020 T., 2019/293 E. 2020/953 K., karşı oy yazısı (www.yargitay.gov.tr, e.t. 22.04.2022).

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ

Taraflar arasında görülen davada İstanbul 17. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen 12/03/2018 tarih ve 2017/174 E.- 2018/103 K. sayılı kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, istinaf isteminin esastan reddine dair İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi'nce verilen 22/05/2019 tarih ve 2018/1281 E.- 2019/795 K. sayılı kararın Yargıtay'ca incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

Davacı vekili, davacının sigortalısına ait olan nohut emtiasının Mersin Limanından Katar'a 20/01/2016 tarihli konişmento tahtında Maersk California gemisi ile taşındığını, taşıma sırasında hasar meydana geldiğini, davacının hasar nedeniyle sigortalısının zarar ve ziyanının tazmin ederek sigortalısının haklarına halef olduğunu, ödenen hasar bedelinin davalıdan tahsili için İstanbul Anadolu 25 İcra Müdürlüğü'nün 2016/2281 Esas sayılı dosyası üzerinden icra takibi başlatıldığını, davalının haksız şekilde borca itiraz etmesi nedeniyle takibin durdurulduğunu ileri sürerek itirazın iptaline ve takibin devamına karar verilmesini istemiştir

Davalı ... Line AS vekili, taşımanın 955524916 nolu konişmento tahtında yapıldığını, konişmentonun 26. maddesinde milletlerarası yetki şartının bulunduğunu, yetki klozunda konişmento tahtında yapılan taşımalarından kaynaklanacak uyuşmazlıklara İngiliz yasalarının uygulanacağını ve Londra'daki İngiliz Yüksek Adalet Mahkemesinin yetkili olduğunun kabul edildiğini, bu nedenle davanın milletlerarası yetki şartı nedeniyle reddi gerektiğini savunarak davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

İlk derece mahkemesince, Maersk Line AS'nin yabancı menşeli bir şirket olduğu, taşımanın yapıldığı geminin yabancı bayraklı olup, boşaltma limanının yurtdışında bulunması nedeniyle uyuşmazlığın yabancılik unsuru taşıdığı, dava konusunun Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır yetki esasına göre düzenlenmiş bir konuya ilişkin olmayıp deniz taşımasından yani akdi ilişkiden kaynaklanmış olması nedeniyle konişmentoda yer alan yetki klozuna göre Londra Mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin usulden reddine karar verilmiştir.

Bu karara karşı davacı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi'nce, ilk derece mahkemesi hüküm ve gerekçesinde dosya kapsamına, yasa ve usule aykırılık bulunmadığı gibi kamu düzenine aykırılık da görülmediği gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Kararı davacı vekili temyiz etmiştir.

Davaya konu taşıma işlemi yabancılik unsuru mevcut olmakla MÖHUK'un tatbiki gerekmekte olup, bu çerçevede taraflar arasında düzenlenen konişmentolardaki yetki şartının MÖHUK ve TTK kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar bakımından taraflar yetki sözleşmesi yapabilirlerse de, MÖHUK 47/1 maddesi uyarınca, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisini ortadan kaldıran sözleşme yapılması mümkün değildir. Kanun koyucu MÖHUK 54/1-b maddesi ile, Türk mahkemelerinin milletlerarası münhasır yetkisine giren bir konuda verilen yabancı mahkemece karar verilmesini tenfiz engeli olarak kabul etmiştir.6102 sayılı TTK'nın 105/2 maddesi uyarınca, yabancı

tacirlerin Türkiye'deki acentelerinin aracılığıyla yapılan sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklar yönünden acente, müvekkiline izafeten onun nam ve hesabına dava açabileceği gibi, müvekkiline izafeten acente aleyhine de dava açılabilir. Kanun'da açıkça, sözleşmelerde, bu hükme aykırı sonuç doğuracak şartların geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Aynı düzenlemeye mülga 6762 sayılı TTK'nın 119. maddesinde de rastlanmaktadır. Gerek Kanun'da yer alan düzenlemelerden, gerekse de Kanun gerekçelerinden, kanun koyucu tarafından, yabancı tacirlerin Türkiye'deki acenteleri aracılığıyla yapılan sözleşmelerden doğacak ihtilaflar yönünden dava ister izafeten acente aleyhine açılsın, isterse sözleşmenin tarafı aleyhine açılsın, bu tarz uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerine milletlerarası münhasır yetki tanındığı anlaşılmaktadır.

Somut olayda taraflar arasındaki uyuşmazlık davalı şirketin Türkiye'deki acentesi Maersk Denizcilik A.Ş aracılığıyla yapılan taşıma sözleşmesine ilişkin olup, konişmentonun da acente tarafından düzenlendiği dikkate alındığında, dava yerleşim yeri yurt dışında olan davalıya karşı açılmış olsa dahi Türkiye'deki acentenin aracılık ettiği taşıma sözleşmesine istinaden düzenlenen konişmentoya konulan uyuşmazlığın yabancı mahkemede görülmesine dair yetki şartının Türk mahkemelerinin münhasır yetkisini ortadan kaldırır nitelikte olması nedeniyle geçersiz olduğundan mahkemece eksik ve hatalı değerlendirme sonucu yetkisizlik kararı verilmesi doğru olmamış ve kararın bu sebeple davacı yararına bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle, davacı vekilinin temyiz istemlerinin kabulü ile İlk Derece Mahkemesince verilen karara yönelik istinaf başvurusunun esaslan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULARAK KALDIRILMASINA, HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca dava dosyasının İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, ödediği peşin temyiz harcının isteği halinde temyiz eden davacıya iadesine, 22/06/2020 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.